

შემოსავლების უთანაბრობის გავლენა ეკონომიკურ ზრდაზე

ხათუნა თოდუა

ანსუ ასოცირებული პროფესორი

THE IMPACT OF INCOME INEQUALITY ON ECONOMIC GROWTH.

Khatuna Todua

ABSTRACT

Income inequality has a negative impact on subsequent economic growth. In particular, what matters most is the gap between low income households and the rest of the population. The influence of income inequality on the development of real gross domestic product is transmitted through a number of mechanisms, and is not unambiguous. Human capital is an important channel through which inequality affects growth. It's obvious, that increased income disparities depress skills development among individuals with poorer parental education background.

Redistribution policies are a key tool to ensure the benefits of growth are most broadly distributed, but it is also very important to promote equality of opportunity in access to and education. This implies a focus on families with children and youths - promoting employment for disadvantaged groups through active labor market policies.

Key words: income inequality, economic growth.

საკვანძო სიტყვები: შემოსავლების უთანაბრობა, ეკონომიკური ზრდა.

* * *

მსოფლიოს ნებისმიერი სახელმწიფოს წარმატების ძირითად საფუძველს ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპის მიღწევა წარმოადგენს, ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი კი შემოსავლების ოპტიმალური განაწილებაა.

საიმონ კუზნეცმა ეკონომიკური ზრდის კანონზომიერებების კვლევის შედეგად დაასკვნა, რომ თავდაპირველად ეკონომიკური ზრდა მიმდინარეობს შემოსავლების უთანაბრობის ზრდის ფონზე, ხოლო შემდეგ, გარკვეულ დონეზე, იწყება შემოსავლების გათანაბრება, და პირიქით, ეკონომიკურ ზრდას ხელს უწყობს რაღაც დონემდე შემოსავლების უთანაბრობის შემცირება.

ნორმალური უთანაბრობა, რომელიც ჯინის კოეფიციენტის ოპტიმალურ მნიშვნელობას შეესაბამება, ახდენს ეკონომიკური დინამიკის მძლავრი სტიმულების გენერირებას და იმავდროულად, არ

არღვევს საზოგადოების სოციალურ მდგრადობას, ამიტომ იგი არათუ დასაშვებია, არამედ სოციალურად სამართლიანაცაა.

ამის საპირისპიროდ, შემოსავლების ქარბი უთანაბრობა ამუხრუჭებს ეკონომიკურ ზრდას. ქარბი უთანაბრობის პირობებში, როგორც კვლევები გვიჩვენებს, ჯინის კოეფიციენტსა და მოსახლეობის ერთ სულზე შემოსავლების ზრდის ტემპს შორის უარყოფითი ურთიერთკავშირია. ჯინის კოეფიციენტის 0,1 პუნქტით ამალეებას ეკონომიკური ზრდის წლიური ტემპის 0,51 %-ით შემცირება მოჰყვება. თუკი ჯინის კოეფიციენტის მნიშვნელობა 0,2-დან 0,3-მდე დიაპაზონშია, ხოლო დეცილური კოეფიციენტი - 7-დან 10-მდე, მაშინ სახეზეა ნორმალური უთანაბრობა.

სამწუხაროდ, საქართველოში ეს მაჩვენებლები ბევრად მაღალია, კერძოდ, ჯინის კოეფიციენტი - 0,40, დეცილური კოეფიციენტი კი - 27-ის ფარგლებშია, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ საქართველოში ადგილი აქვს ქარბ უთანაბრობას.

საქართველოში 2017 წელს ფიზიკური პირების 46 %-ის ყოველთვიური შემოსავალი საშუალოდ 400 ლარზე ნაკლები, ხოლო 1 %-ის შემოსავლები კი - 8 333 ლარზე მეტი იყო. მაღალანაზღაურებად სექტორებში მუშაობდა დასაქმებული მოსახლეობის 2 %, მაშინ, როდესაც ორ ყველაზე დაბალანაზღაურებად სექტორში დასაქმებულთა 52 % იყო კონცენტრირებული.

საქართველო ღარიბებისა და მილიარდერების ქვეყანაა, მოსახლეობის ორივე ეს კატეგორია სწრაფად იზრდება, რასაც ვერ ვიტყვით საშუალო კლასზე, არადა, ძლიერი საშუალო კლასი ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის პერსპექტივებს ქმნის. ისტერლი ასკვნის, რომ საშუალო კლასის შემოსავლების წილის გაზრდა 7 %-ით, იწვევს მოსახლეობის შემოსავლების 3 %-ით ზრდას.

ამასთან, შრომისუნარიანთა ნაწილს, სხვადასხვა მიზეზის გამო, საერთოდ არ სურს მუშაობა, 2016 წელს მოსახლეობის 65 %-დან ვინც თავს დასაქმებულად არ თვლის, 47 %, ანუ დაახლოებით 980 ათასი ადამიანი არ იყო დაინტერესებული სამსახურის შოვნით. ეს მაჩვენებელი 2015 წლის მონაცემებთან შედარებით, ფაქტობრივად, არ შეცვლილა. შრომისუნარიანი ასაკის ღარიბებს შორისაც იზრდება ეკონომიკურად არააქტიური მოსახლეობის წილი, ყალიბდება ღარიბების ერთგვარი სუბკულტურა; ეს ნიშნავს იმას, რომ იზრდება სოციალური დახმა-

რების მიმღებთა რიცხვი. სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით, 2016 წელს საპენსიო და სოციალური პაკეტის მიმღებთა რიცხვმა 887 ათას 300, ხოლო 2017 წელს - 898 ათას 100 ადამიანი შეადგინა. სოციალური ხარჯები სულ უფრო მძიმე ტვირთად აწევა სახელმწიფოს.

შემოსავლების მაღალი უთანაბრობა საქართველოში ამუხრუჭებს ეკონომიკურ ზრდას. უთანაბრობის ეკონომიკურ ზრდაზე ზემოქმედების ერთ-ერთი მექანიზმი დაკავშირებულია კაპიტალის ბაზრის არასრულყოფილებასთან, ვინაიდან კაპიტალის ბაზარი გადანაწილების ერთ-ერთი საშუალებაა, განვითარებული ფინანსური ბაზრის პირობებში კაპიტალი ხელმისაწვდომია მოსახლეობის ფართო ფენებისათვის, ხოლო მათი განუვითარებლობის შემთხვევაში - მოსახლეობას არა აქვს საშუალება ისესხოს, რათა მოახდინოს ინვესტირება ადამიანურ კაპიტალში.

გალორი და ზეირა, მიუთითებენ რა, რომ მოსახლეობის დაბალშემოსავლიანი ფენებისათვის განათლებაზე წვდომა შეზღუდულია, ამტკიცებენ, რომ ადამიანურ კაპიტალში ინვესტიციების შეზღუდვა ამუხრუჭებს ეკონომიკურ ზრდას. არასრულყოფილი საკრედიტო ბაზრის პირობებში შემოსავლების განაწილება მოქმედებს განათლებაზე ხელმისაწვდომობაზე და პროფესიის არჩევანზე, ის ზემოქმედებს უნარებისა და კომპეტენციების განვითარებაზე დაბალი განათლების დონის ოჯახების მოქალაქეებში და შედეგად, შრომის ბაზრის სეგმენტაციაზე კვალიფიციურ და არაკვალიფიციურ სამუშაო ძალად.

დღეს საქართველოში სავალდებულო განათლების საფეხურზე სკოლაში დასწრების მაჩვენებელი 97 %-ია; ამის მიუხედავად, 15-დან 18 წლამდე ყოველი მეხუთე ღარიბი ბავშვი აღარ ღებულობს განათლებას.

განათლება საზოგადოებაში არსებული უთანაბრობის გამოთანაბრების როლს სათანადოდ ვერ ასრულებს, რადგან უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობა დღეისათვის მაინც შეზღუდული რჩება მონაცვლადი ჯგუფებისათვის. ყველაზე ღარიბი მოსახლეობის ჯგუფში უმაღლეს განათლებაში ჩართულობის მაჩვენებელი 9 %-ს შეადგენს, ხოლო ყველაზე მდიდარი მოსახლეობის ჯგუფში - 38 %-ს. უმაღლესი განათლების მქონე ახალგაზრდათა წილი გაცილებით მაღალია იმ ჯგუფში, რომელშიც ოჯახის უფროსსაც აქვს მიღებული უმაღლესი განათლება (73 %), ვიდრე იმ ოჯახებში, რომლებშიც ოჯახის უფროსს მხოლოდ ზოგადი განათლება აქვს (18 %).

შესაბამისად, ძალიან მნიშვნელოვანია ხარისხიან განათლებაზე წვდომის თანაბარი შესაძლებლო-

ბების უზრუნველყოფა, პირველ რიგში - ბავშვიანი ოჯახების მხარდაჭერა, მოქალაქეთა მონაცვლადი ჯგუფების დასაქმების ხელშეწყობა.

გარდა ამისა, საქართველოს პირობებში, როცა სახეზეა ბაზრისა და დანაზოგების სიმცირე, ასევე, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის არარსებობა, მოზნობრივი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების გარეშე კაპიტალის ბაზარი გადამწყვეტ როლს ვერ შეასრულებს ეკონომიკურ ზრდაში.

უთანაბრობის ეკონომიკურ ზრდაზე ზემოქმედების კიდევ ერთი მექანიზმი უკავშირდება იმას, რომ უთანაბრობა იწვევს სოციალურ-პოლიტიკურ არასტაბილურობას; ის აზიანებს საზოგადოებრივ ქსოვილს, არღვევს სოციალურ სამართლიანობას, იწვევს სოციალურ რყევებს და დამნაშავეობის ზრდას, რაც, თავის მხრივ, იწვევს ტერორებში ქმნის გაურკვევლობის განცდას, იწვევს ეკონომიკურ არასტაბილურობას, საკუთრების უფლებების დარღვევას, რის შედეგად იზრდება ხარჯები უსაფრთხოების დაცვაზე, საბოლოოდ კი ეკონომიკური ზრდა მცირდება.

2014-2018 წლებში საქართველოს ეკონომიკა საშუალოდ 3,9 %-ით გაიზარდა (2014 წელს -4,6 %-ით, 2015 წელს - 2,9 %-ით, 2016 წელს - 4,8, ხოლო 2018 წელს - 4,7 %-ით).

შემოსავლების დონით საქართველო დაბალ-საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნების ჯგუფს მიეკუთვნება; იმისათვის, რომ საქართველომ დაბალ-საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნების ჯგუფიდან, უფრო მაღალი შემოსავლის მქონე ქვეყნების ჯგუფში სწრაფად გადაინაცვლოს, მისი მშპ-ს მაღალი რეალური ზრდის ტემპია საჭირო, ამისათვის კი უთანაბრობის შემცირება, საშუალო კლასის გაძლიერებაა აუცილებელი, რაც მიიღწევა გადანაწილების სწორი პოლიტიკის გატარებით, აგრეთვე ხარისხიან განათლებაზე წვდომის თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფით, მოსახლეობის უმრავლესობის საჭიროებებზე სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის ორიენტირებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. რამაზ აბესაძე, „ეკონომიკური განვითარება - ეკონომიკური ზრდისა და ხალხის კეთილდღეობის ამალგების მთავარი ფაქტორი“.

ხელმისაწვდომია მისამართზე: <https://tsu.ge/science/?leng=ge&cat=jurnal&jnumeri=4&tid=21>

ნანახია 4 მაისს, 2019 წ.

2. თამარ ბრეგვაძე, „უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების სტრატეგიული განვითარება საქართველოში - უმაღლესი განათლების პოლიტიკის ანალიზი ხუთი სტრატეგიული მიმართულების მი-

ხედვით - უმაღლესი განათლება და დასაქმება", თბ., 2013 წ.

ხელმისაწვდომია მისამართზე: <https://drive.google.com/file/d/0B9RC0IzxlY4ZcGlONGFsUldNRjA/view>. ნანახია 9 მაისს, 2019 წ.

3. ოთარ ნადარაია, ოთარ გორგოძე, დავით უტი-აშვილი, ნინო შარუმანაშვილი, „ეკონომიკური ზრდა და სტრუქტურული ტრანსფორმაცია“, ჟურნ. „ეკონომიკა და საბანკო საქმე“, ტ. I, № 29, 2013 წ.

ხელმისაწვდომია მისამართზე: https://www.nbg.gov.ge/uploads/journal/2013/n_2/nadaraia.pdf ნანახია 9 მაისს, 2019 წ.

4. მოსახლეობის კეთილდღეობის კვლევა - 20127, გაეროს ბავშვთა ფონდი, ივნისი, 2018 წ.

ხელმისაწვდომია მისამართზე: <https://www.unicef.org/georgia/media/1036/file> ნანახია 9 მაისს, 2019 წ.

5. უთანასწორობის შემცირება: განვითარებისა და კეთილდღეობის ფუნდამენტური პირობა",

ხელმისაწვდომია მისამართზე: <http://european.ge/utanascorobis-shemcireba-ganvitarebisa-da->

ketildgeobis-fundamenturi-piroba/ ნანახია 3 მაისს, 2019 წ.

6. Galor, O., Zeira J., „Income Distribution and Macroeconomics“, *Review of Economic Studies*, 60 (1), 1993, pp. 35-52.

7. Castello-Climent, A. and R. Domenech, „Human Capital Inequality, Life Expectancy and Economic Growth“, *Economic Journal*, 2007.

8. Human Development Reports, 2018.

9. Шевяков А. Ю., „Неравенство доходов, как фактор экономического и демографического роста“, *„Инновации“*, № 1 (147), 2011 г.

10. Любимов И. Л., „Неравенство и экономический рост“, *Российское предпринимательство*, 2016 г., Том 17, №1, стр. 11-22.

11. Ф. Чиньяно, „Тенденции неравенства доходов и его воздействие на экономический рост“.

12. С. А. Данканич, „Неравенство доходов населения виды и последствия“.

ხელმისაწვდომია მისამართზე: <https://www.pia.ge/ru/post/147319> - ნანახია 3 მაისს, 2019 წ.